

Reactie Mentorschap Netwerk Nederland op het wetsvoorstel wijziging curatele, beschermingsbewind en mentorschap en het concept besluit kwaliteitseisen curatoren, bewindvoerders en mentoren ¹

1. Algemeen: MNN verheugd over wetswijzigingsvoorstellen

Mentorschap Netwerk Nederland (MNN) is de vereniging van regionale stichtingen mentorschap.

De regionale stichtingen zijn in de afgelopen jaren opgericht voor het vormen en onderhouden van pools van vrijwilligers om door de kantonrechter te kunnen worden benoemd als mentor, ter vertegenwoordiging van cliënten in de zorg die niet (altijd) goed hun eigen belangen als cliënt kunnen waarnemen en ook niet goed door familie kunnen worden vertegenwoordigd. Inmiddels is er een nagenoeg landelijk dekkend netwerk met bijna 1000 vrijwilligers ingeschreven als (aspirant)mentoren en ruim 1000 ingeschreven cliënten (deels nog niet gekoppeld).

De missie van MNN is dat voor alle cliënten in de zorg die (soms) wilsonbekwaam zijn, er zodanige vertegenwoordiging is dat bij invulling van zorg optimaal wordt recht gedaan aan wensen en behoeften betreffende de kwaliteit van leven en gebruikelijke en geambieerde leefstijl.

Cliënten die een mentor nodig hebben, bevinden zich in een kwetsbare positie; goede uitvoering vraagt tijd en kwaliteit. De regionale stichtingen die lid zijn van MNN willen zich hierop laten aanpreken en daartoe is door MNN een kwaliteitsborgingsysteem opgezet.

MNN juicht het toe dat er wettelijke regels komen ter borging van de kwaliteit van mentoren, bewindvoerders en curatoren. MNN is positief over het voorliggende nadere voorstel van wet.

Het is voor ons noodzakelijk dat er vaart wordt gezet achter de invoering en dat nog een aantal cruciale zaken rondom de bekostiging worden vastgelegd. Deze zaken zijn o.i. bepalend of de beoogde betere bescherming van wilsonbekwame mensen in praktijk zal kunnen worden gebracht.

Verder willen we nog de aandacht vragen voor enkele punten betreffende de invulling van de eisen en reikwijdte.

¹ Wetsvoorstel aangeboden in november 2011 aan de Tweede Kamer, nr. 33 054.

Concept besluit kwaliteitseisen curatoren, bewindvoerders en mentoren gepubliceerd d.d. 8 december 2011 op www.internetconsultatie.nl

2. Voorspoedige invoering noodzakelijk voor cliënten en stichtingen; hiermee worden urgente problemen aangepakt

In de huidige praktijk wordt onderscheid gemaakt in

1. Familiementoren
2. Vrijwillige mentoren
3. beroepsmentoren (bezoldigd).

Wij onderschrijven de actuele aanbevelingen voor kantonrechters vanuit het LOVCK ² dat bij voorkeur familieleden of vrijwilligers als mentor worden benoemd. Alleen als er geen (geschikte) familieleden zijn en er is ook niet (direct) en geschikte vrijwilliger, dan moet zo lang als nodig een beroepsmentor (bezoldigd) worden benoemd.

Daarbij moet men dan wel van de kwaliteit van diens werkwijze op aan kunnen. ³

MNN hoopt om meerdere redenen dat de wetswijzigingen spoedig in werking zullen treden:

- a. Er kunnen op dit moment nog geen rechtspersonen worden benoemd. Omdat de regionale stichtingen niet altijd direct een passende vrijwilliger beschikbaar hebben, worden nu soms beroepsmentoren benoemd terwijl een vrijwilliger-mentor meer gewenst wordt. Na wetswijziging kan een stichting als mentor kan worden benoemd. Als dan een vrijwilliger voor het mentorschap gewenst wordt, maar er is niet direct een vaste vrijwilliger beschikbaar, dan kan, indien urgent, in een eerste startfase de uitvoering tijdelijk worden verricht door een andere vrijwilliger of beroepskracht (coördinator of speciaal ingeleende beroepskracht). Tegelijk kan de coördinator dan werk maken van het zoeken en koppelen van een passende vaste vrijwilliger om de uitvoering over te nemen. Er is dan meer tijd voor persoonlijke aandacht, wat de kwaliteit van het mentorschap en het welbevinden van cliënten ten goede komt. En de kosten blijven beter betaalbaar. Zolang de wet niet is aangenomen blijft dit knelpunt bestaan.
- b. De tijd en aandacht die bezoldigde mentoren geven wordt bepaald door de tarieven en is naar wij signaleren soms uiterst klein en onvoldoende om de belangen van cliënten goed te blijven waarnemen en behartigen. MNN zijn voorbeelden bekend van zgn. professionele mentoren met 50 cliënten of meer; het is o.i. dan onmogelijk om voor ieder alle taken van een mentor goed uit te oefenen. Als de wet is aangenomen kunnen deze praktijken worden beëindigd. NB: de huidige bezoldigingstarieven zijn forfaitair. Uitgangspunt is 16 uur per jaar met de aanname dat tegenover het feit dat soms meer tijd nodig is (m.n. bij aanvang) soms ook minder tijd nodig is. De ervaring van MNN is dat minimaal eens per maand contact gewenst is en dat kan hier niet uit worden vergoed.
- c. De kosten van de regionale stichtingen mentorschap kunnen op dit moment pas vanaf de benoeming van de vrijwilliger worden vergoed. Er is nu wel een intaketarief maar de kosten die de stichting maakt voor de werving, selectie, introductiecurssussen en kennismaking ter koppeling worden niet direct vergoed. Sinds de subsidieafbouw van VWS moeten deze kosten in de te vragen jaarlijkse vergoeding worden meegenomen en zo als het ware terugverdiend. Dit is niet of nauwelijks reëel. Exploitatie van de stichtingen vraagt om reële vergoeding van de kosten van de opstartfase. Er loopt al overleg over met LOVCK en V en J. Beoogd wordt dat hierin bij invoering van de wetswijzigingen wordt voorzien. Dit is essentieel en urgent.

² Landelijk Overleg Voorzitters Civiel en Kanton (zie www.rechtspraak.nl)

³ De regionale stichtingen mentorschap van MNN werken met vrijwilligers maar werken professioneel aan scholing, begeleiding en toezicht: de kwaliteit van uitvoering van het mentorschap door de vrijwilligers wordt hierdoor geborgd. Voor bezoldigde mentoren is er nu (nog) geen kwaliteitsborging.

3. Aandachtspunten voor het waarborgen voor goede uitvoering in de praktijk

Ook rechtspersonen, zoals de regionale stichtingen, kunnen curator en mentor worden

Terecht wordt gesteld dat voor de betrokkenen continuïteit van de persoon die uitvoert wenselijk is. In de memorie van toelichting staat dat dit aandacht zal krijgen, maar in het ontwerp hiervoor zien we dit niet terug.⁴

Vraag/aandachtspunt

- *bij het betreffende artikel in het besluit (artikel 9 lid 1) zou moeten worden toegelicht dat een toereikende beschrijving omvat hoe continuïteit zo goed mogelijk geborgd wordt.*

Geschiktheid en kwaliteitseisen als voorwaarden voor benoeming

- ***Leiding en personeel van een instelling die betrokkenen zorg en/of begeleiding biedt***

Het is van groot belang dat mentoren (personen en rechtspersonen) onafhankelijk zijn van de instellingen die betrokkene zorg en/of begeleiding bieden. Het is daarom een goed principe dat medewerkers van instellingen (of instellingen zelf, of hieraan verbonden, (mede) hierdoor gefinancierde rechtspersonen) niet als mentor worden benoemd.

Het niet direct beschikbaar hebben van een onafhankelijk mentor kan geen reden zijn om dan maar direct een (medewerker van de) instelling te benoemen.

Vraag/aandachtspunt:

- *Toelichten tot welke situaties van het principe van onafhankelijkheid afgeweken kan worden en toelichten met wat voor voorwaarden dit kan worden geborgd*

- ***Familiementoren cq personen die mentor zijn voor slechts één of enkele cliënten***

Wij hebben begrip voor de argumentatie dat familiementoren niet zwaar belast moeten worden met eisen, m.n. gelet op de last van het overleggen van verklaringen.

Het lijkt ons wel goed in de wet op te nemen dat de kantonrechter voorwaarden kan verbinden aan benoeming van familiementoren. Denk aan begeleiding en toezicht m.n. voor situaties waarin onduidelijkheid bestaat over competenties en/of mogelijke specifieke belangen -anders dan belang van de cliënt- van degene die benoemd wordt. Aan de benoeming van medewerkers van een instelling waar iemand verblijft of begeleiding van krijgt kunnen voorwaarden worden verbonden. (Dit lijkt ons goed en het lijkt ons van nut die mogelijkheid een bredere toepassing te geven.

Vraag/aandachtspunt

- *de wet zou zo moeten luiden dat ook bij familiementoren voorwaarden aan benoeming verbonden kunnen worden*

- ***(Rechts)personen die mentor zijn voor meerdere cliënten***

Voor (rechts)personen die voor 10 of meer personen mentor zijn gaan kwaliteitseisen gelden die bij AMvB worden bepaald en waar een accountant of deskundige toezicht op moet houden. Dit vinden wij van grote waarde.

⁴ Zie conceptbesluit kwaliteitseisen curatoren, bewindvoerders en mentoren d.d. 8 december 2011 op www.internetconsultatie.nl

Wij vinden evenwel dat, gelet op de kwetsbaarheid van de betreffende cliënten, goede uitvoering altijd aandacht verdient.

Het aantal van 10 is o.i. daarom te groot.

Mentor zijn voor 3 of meer personen gaat verder dan aanvaarding van het mentorschap voor en of twee personen vanuit familie- of vrienden-relatie.

Vraag/aandachtspunt

- *in de wet regelen dat de kwaliteitseisen van toepassing zijn op alle (rechts)personen die voor 3 of meer mensen mentor zijn.*

Inhoud van de eisen

Of de uitwerking in praktijk effectief wordt zal mede afhangen van de inhoud van de eisen, die nog nader worden bepaald. De eisen zoals in het concept besluit geformuleerd zijn, zijn o.i. erg globaal en op een enkel punt echt te licht.

Concrete uitwerking in voor de praktijk bruikbare werkmodellen cq standaarden lijkt onmisbaar. Dit is allereerst aan de personen en organisaties die het mentorschap uitvoeren. Gesteld wordt dat ook de brancheverenigingen een rol kunnen vervullen. Dit is o.i. zeer duidelijk gewenst. Zo kunnen scholingsprogramma's worden geboden en handvatten voor goede werkprocessen en procedures. Die taak hebben wij afgelopen jaren vervuld en willen wij blijven vervullen; wij gaan er van uit dat de kosten van lidmaatschap redelijkerwijs in de tariefstelling wordt meegenomen.

Wat betreft opleidingsvereisten is onze ervaring dat enige differentiatie is gewenst voor het bieden van goed mentorschap vanuit een stichting.

Coördinatoren, die mentoren begeleiden, moeten o.i. functioneren op HBO-niveau.

MBO-4 niveau als minimum niveau voor mentoren is o.i. geschikt, de coördinator kan dit hier op toezien; het gaat om het niveau; een diploma is niet altijd de maat.

Vraag/aandachtspunt

- *In het concept besluit aangeven dat is toegestaan de taken uit te oefenen zonder diploma, als er wel door begeleider van HBO-niveau op het functioneren op MBO-4 niveau wordt toegezien*

M.n. op punt van tijd en aandacht voor de cliënt is de vereiste van minimaal tweemaandelijks contact te licht.

Goed mentorschap houdt niet alleen in dat de mentor de cliënt bijstaat en vertegenwoordigt bij het regelen van zorg en daarbij bespreken en accorderen van zorgplannen. Het gaat er ook om, dat de mentor toeziet op uitvoering en aangeeft als de uitvoering niet meer goed gaat of veranderingen gewenst worden. Ook wanneer de zorgbehoefte van de cliënt stabiel is, is frequent contact nodig, omdat zich in het zorgaanbod vaak wijzigingen kunnen voordoen. Hiervoor, en voor het goed betrekken van de cliënt, is tweemaandelijks contact onvoldoende. Onze ervaring is dat bijna altijd (minimaal) maandelijks contact geboden is.

Vraag/aandachtspunt

- *Het is voor een goede bescherming van betrokkenen van groot belang dat in het besluit (artikel 6 lid 3) een minimale contactfrequentie wordt opgenomen van eens per maand.⁵*

⁵ Een risico van een al te minimale eis is dat bewindvoedersbureau's te makkelijk mentorschap "erbij" gaan aanbieden. Dit lijkt ons niet goed. Daarbij komt dat bescherming van iemands geld en goed een ander doel is dan bescherming van persoonlijke belangen; de aard van het werk is ook anders; gewenst zou zijn dat, m.n. bij benoeming van rechtspersonen, zij het uitgangspunt hanteren dat e.e.a. door onderscheiden personen wordt ingevuld.

Toezicht op kwaliteit

- **Toezicht familiementoren: voorlichting noodzakelijk**

Voor familiementoren is geen apart formeel toezicht geregeld.

Vanuit de naaste omgeving kan worden toegezien en de naaste omgeving krijgt meer mogelijkheden om verzoeken tot benoeming in te dienen én verzoeken tot ontslag.

Daarmee kan (vermeend) disfunctioneren ter nadere beoordeling aan de kantonrechter worden voorgelegd. Die kan dan maatregelen treffen of eerst nader onderzoek gelasten. Deze wijze van "sociale controle" vraagt er wel om dat het bij betrokkene bekend moet zijn wat de maatregelen inhouden en wat goede uitvoering inhoudt. Die bekendheid is er nu niet; dit vraagt de nodige voorlichting, wat o.i. nadrukkelijk inzet vraagt.⁶

Wij zijn inmiddels samen met BPBI met V en J in overleg om een gezamenlijk internet-kennisplatform op te zetten met helpdesk. V en J heeft het belang onderkend en aangegeven de ontwikkeling financieel te willen helpen steunen met een startbijdrage.

Vraag/aandachtspunten:

- *Voor goede uitvoering is van groot belang dat voorlichting verder wordt opgezet en continuïteit zal kunnen hebben.*
- *Verder lijkt medetoezicht vanuit de Inspectie Gezondheidszorg gewenst.*

- **Toezicht op kwaliteit van (rechts)personen met meerdere cliënten**

Het is o.i. goed dat toezicht niet alleen bij accountants wordt gelegd maar dat voor het toezicht op de niet financiële eisen een ter zake deskundige kan worden benoemd.

De commissie die i.h.k.v. het kwaliteitsborgingsysteem van MNN is gevormd, kan deze rol wellicht vervullen zo staat in de MvT. Wij onderschrijven dit, al zal het uiteraard van de definitieve uitwerking van de eisen afhangen of en onder welke condities deze commissie dit wil en kan doen.

Het wettelijk toezicht moet los staan van de uitvoering.

Dit laat onverlet dat gewenst is en blijft dat mentoren –en bewindvoerders- waarvan de kwaliteit in het kader van hun lidmaatschap van een branche-organisatie is geborgd, ontheffing van (dubbele) toetsing (en de kosten daarvan) moeten kunnen verkrijgen.

Vraag/aandachtspunt

- *de kosten van het toezicht dienen door V en J alleen zover als redelijk (gelet op draagkracht van de cliënt) in de tariefstelling te worden verdisconteerd, en verder anderszins collectief te worden gefinancierd*⁷

Beloning en betaalbaarheid

- **Reële vergoedingen**

Dat er eenduidige regels komen is o.i. goed.

MNN heeft afgelopen tijd bij LOVCK en V en J ingebracht dat de huidige aanbevolen tarieven en bekostigingswijze onvoldoende en niet duurzaam is.

Verbetering hiervan is voor de exploitatiemogelijkheden van de regionale stichtingen essentieel.

Zie punt 2c, onderaan blz. 2 van deze reactie.

⁶ Zie onderzoeksrapport "Thematische wetsevaluatie wilsonbekwaamheid en vertegenwoordiging", Zon Mw, november 2011.

⁷ Het uitgangspunt dat de vertegenwoordigers hiervoor moeten zorgen lijkt logisch, maar uit oogpunt van de kosten voor cliënten, die dit in de rekening doorberekend krijgen, toch arbitrair (zie navolgend punt van betaalbaarheid)

Overigens zou, om verwarring te voorkomen, goed zijn in de betreffende wetswijzigingsartikelen bij het woord "beloning" ook het woord "vergoeding" te gebruiken (de regionale stichtingen mentorschap die met vrijwilligers werken vragen geen beloning voor hen, maar wel vergoeding van hun onkosten en van de kosten van scholing, begeleiding en verdere coördinatietaken).

Vraag/aandachtspunten

- *Reële vergoedingen zijn essentieel*
- *Gewenst is om in de wet niet te spreken van beloning maar van beloning en/of kostenvergoedingen.*

• **Betaalbaarheid**

Bij het toerekenen van de kosten aan de cliënt moet diens financiële draagkracht in aanmerking genomen worden. Dit is op dit moment een taak van de kantonrechter (artikel 460 lid 2) en wordt een taak van V en J.

De realiteit onder de huidige wet is dat de geldende aanbevolen tarieven zijn bepaald, wetende dat er mogelijkheden zijn om bijzondere bijstand te krijgen voor wie een inkomen heeft op bijstandsniveau. Maar die mogelijkheden kunnen veranderen.

Ook voor mensen met inkomen (vlak) boven bijstandsniveau kunnen de kosten zwaar vallen, zeker als er een professioneel bezoldigd bewindvoerder én mentor nodig is. Daarbij speelt soms ook een betaalbaarheidsprobleem vanwege cumulatie van verdere kosten van (eigen bijdragen voor) zorg.

Wij signaleren dat sommige zorginstellingen – m.n. in de GGZ, maar ook in de VG-sector en ook V en V (thuiszorg) – soms wel signaleren dat mentorschap nodig is maar toch niet aanvragen vanwege de kosten die dat meebrengt voor cliënten. Dit is enigszins te begrijpen maar ten principale ondermijnt dit de bescherming van betreffende cliënten.

Naar mening van MNN zouden idealiter de kosten van mentorschap ook voor mensen met een modaal inkomen deels collectief gedragen moeten worden.

Vraag/aandachtspunten

- *Het is voor een goede werking van de wet essentieel dat V en J er voor instaat dat er bijzondere bijstandsmogelijkheden blijven, tenminste op niveau zoals thans geldend, dan wel dat V en J bereid is bij te springen als die mogelijkheden verminderen.*
- *bijspringen is ook gewenst bij cumulatie van kosten in geval benoeming van een mentor en bewindvoerder nodig is.*
- *verder is overleg van V en J met VWS gewenst om te bezien of en hoe de kosten van mentorschap geheel of gedeeltelijk (mede) gedragen kunnen worden door zorginstellingen vanuit de AWBZ.*

Rol kantonrechter en rechtspraak

Goede bescherming vraagt niet alleen goede curatoren, bewindvoerders en mentoren. De rol van de kantonrechter en de rechtspraak meer algemeen is ook essentieel en cruciaal. Wij signaleren de volgende punten die o.i. aandacht vragen.

- ***Aandacht voor behandelingstermijn van aanvragen en uitoefening taken in deze periode***

De afhandelingstermijn van aanvragen is vaak erg lang: het wisselt van enkele weken tot 4 a 5 maanden, gemiddeld meer dan 2 maanden. In praktijk wordt uitoefening in deze periode vaak al wel gewenst, soms kan spoedbehandeling plaatsvinden maar dat aantal dient beperkt te blijven.

Het is van groot belang dat er voldoende tijd is voor het gerechtelijk apparaat om aanvragen vlot te kunnen behandelen.

Vraag/aandachtspunten:

- *in de MvT opnemen dat soms vertegenwoordiging t.o.v. zorginstellingen voorafgaand aan benoeming plaatsvindt, op basis van zaakwaarneming*
- *regelen dat dan bij benoeming met terugwerkende kracht vergoed kan worden (op basis van zaakwaarneming)*

- ***Monitoren van aantallen verzoeken tot benoeming en ontslag en klachten***

Gewenst zou zijn dat de Raad voor de rechtspraak duidelijker dan tot nu toe (jaar)rapportages maakt van aantallen verzoeken tot benoeming en ontslag en ook van ontvangen klachten over het functioneren van mentoren en wat daar op de reactie was. Deze monitoring geeft een basis voor eventuele bijstellingen van beleid.⁸

Wij willen overigens zoals gezegd als MNN meewerken aan ontwikkeling van vraag/antwoord info teneinde de belasting van de rechter te beperken, en ook hebben we een landelijke klachtencommissie hetgeen hier mogelijk ook aan kan bijdragen.

Vraag/aandachtspunt:

- *Regelen van goede monitoring t.b.v. verdere beleidsontwikkeling en bijstelling*

Utrecht, 6 februari 2012
Mentorschap Netwerk Nederland
www.mentorschap.nl
info@mentorschap.nl

⁸ Zie ook UN verdrag inzake rechten van mensen met beperkingen (artikel 31)